

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Jari Pirjola

Arviointipyyntö maastapoistamisen täytäntöönpanon oikeellisuudesta

1

KANTELU

Kantelija pyysi eduskunnan oikeusasiamiestä arvioimaan, toimiko poliisi oikein, kun se palautti A:n Bagdadiin. Kirjoititte, että Maahanmuuttoviraston lainvoimaisen turvapaikkapäätöksen mukaan A ei voi palata kotialueelleen Bagdadiin ilman todellista vaaraa vakavasta haitasta. Maahanmuuttovirasto oli todennut päätöksessään, että Aasiassa on merkittäviä perusteita uskoa, että häntä uhkasi kotialueella Bagdadissa ulkomaalaislain 88 §:n I momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu kuolemanrangaistus tai teloitus, kidutus tai muu epäinhimillinen tai ihmisarvoa loukkaava kohtelu.

Maahanmuuttovirasto sovelsi päätöksessään kuitenkin ulkomaalaislain 88 e §:ssä tarkoitettua sisäisen paon mahdollisuutta. Päätöksessä katsotaan, että A voi elää turvallisesti vakaammalla Etelä-Irakin alueella. Palautuksen osalta päätöksessä viitataan siihen, että Etelä-Irakissa Basran ja Najafin kaupungeissa on kansainväliset lentokentät, joten Etelä-Irakiin pääsee palaamaan ulkomailta joutumatta kulkemaan turvallisuustilanteeltaan epävakaampien alueiden kautta.

Pyysitte oikeusasiamiestä arvioimaan, onko A:n maastapoistamisen täytäntöönpano toteutettu Maahanmuuttoviraston päätöksen mukaisesti. A palautettiin Bagdadiin ja hänet luovutettiin Irakin viranomaisille Bagdadin lentokentän platta-alueella ilman tosiasiallista tilaisuutta todentaa A:n mahdollisuutta siirtyä jatkolenolle. Jos oikeusasiamies katsoo, että näin ei voi toimia, olette pyytäneet oikeusasiamiestä kertomaan, miten poliisin tulee vastaavissa tapauksissa jatkossa toimia.

2

SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin Poliisihallituksen lausunto, johon oli liitetty Poliisihallituksen poliisi-toimintayksikön lausunto sekä Helsingin poliisilaitoksen selvitykset.

2.1

Poliisihallituksen lausunto

Poliisihallitus viittaa omassa lausunnossaan poliisitoimintayksikön lausuntoon, jossa todetaan muun muassa seuraavaa.

Maahanmuuttoviraston päätöksen mukaan maastapoistamispäätöksen saanut palautettava henkilö ei voi palata kotialueelleen Bagdadiin ilman todellista vaaraa vakavasta haitasta. Maahanmuuttoviraston päätöksen mukaan palautettavan on kuitenkin katsottu voivan elää turvallisesti vakaammalla Etelä-Irakin alueella. Päätöksessä on viitattu Etelä-Irakin Basran ja Najafin

kaupungeissa sijaitseviin kansainvälisiin lentokenttiin, joten Etelä-Irakiin pääsee palaamaan ulkomailta joutumatta kulkemaan turvallisuustilanteeltaan epävakampien alueiden kautta.

Helsingin poliisilaitoksen selvityksestä käy ilmi, että Maahanmuuttovirasto on todennut, että palautettava on vaarassa kotipaikassaan Bagdadissa, mutta palautettava voi paeta sisäisesti Etelä-Irakiin. Maahanmuuttovirasto oli katsonut palautettavaan kohdistuneen uhkan olleen pikemminkin yksityishenkilöiden välisestä välien selvittelystä, joka keskittyy Bagdadin alueelle. Selvityksen mukaan palautettavalle oli jo Suomessa selvitetty, että palautettava tullaan palauttamaan Bagdadiin, josta palautettava voi ottaa jatkolennon valitsemalleen paikkakunnalle.

Bagdadin lentokentällä oli vastassa niin kutsuttu Ground Handling -edustaja sekä Irakin viranomaiset. Ennen laskeutumista Bagdadiin palautettavalle oli annettu 200 USD matkarahaa sekä ohjeistettu palautettavaa hänen äidinkielellään, että vastassa on Ground Handling -edustaja, joka opastaa ja avustaa palautettavan hänen valitsemalleen jatkolennoille. Partionjohtaja oli selvittänyt asiaa myös Ground Handling -edustajan kanssa ja pyytänyt häntä tarvittaessa opastamaan palautettavaa sekä muita palautettavia lentolippujen ja kuljetusten kanssa.

Helsingin poliisilaitoksen selvityksessä todetaan myös, ettei palautettava ollut kokenut vainoa tai uhkaa poliisin taholta, joten asiointi Bagdadin lentokenttäpoliisin kanssa ei ole voinut saattaa häntä vaaraan.

Palautuksen toteuttaneet poliisit ovat Poliisihallituksen saaman tiedon mukaan tässä nimenomaisessa palautusasiassa, kuten edellä selviää, tehneet kaikkensa varmistuakseen siitä, että palautettavalla on tosiasiallisesti mahdollisuus sisäisen paon toteuttamiseen. Siihen, miten palautettava on hyödyntänyt poliisin osoittamia mahdollisuuksia Irakin sisäisessä siirtymisessä, poliisi ei ole voinut enempää vaikuttaa, koska poliisilla ei ole toimivaltaa Irakissa.

Irakin osalta palautukset on tällä hetkellä keskitetty Bagdadin kansainväliselle lentoasemalle kohdemaan viranomaisyhteistyön toimivuuden johdosta. Tässä nimenomaisessa tapauksessa jatkolennot ovat olleet myös käytännössä mahdollisia Etelä-Irakiin ja näin ollen henkilön mahdollisuus sisäiseen pakoon on ollut todellinen ja käytännössä toteutettavissa palautettavan niin halutessa.

Lähtökohtaisesti palautuskielto tutkitaan päätöksen tehneen viranomaisen toimesta. Poliisin on kuitenkin täytäntöönpanoviranomaisena osaltaan täytäntöönpanon yhteydessä varmistettava, ettei palautuskieltoa rikota. Erityisesti tämä asia tulee huomioida niissä tilanteissa, joissa maastapoistamispäätöksestä on kulunut pitkä aika. Tällaisessa tilanteessa asia varmistetaan päätöksen tehneeltä viranomaiselta, ettei täytäntöönpanolle ole estettä.

Lisäksi jos päätös sisältää sisäisen paon mahdollisuuden, tulee poliisin maastapoistamispäätöstä täytäntöön pantaessa varmistua siitä, että sisäisen paon mahdollisuus on tosiasiallisesti olemassa.

Niissä kohdemaissa, joissa poliisilla on mahdollisuus toteuttaa maasta poistamisen täytäntöönpano useammalle eri paikkakunnalle, täytäntöönpano suunnitellaan ja toteutetaan siten, että maastapoistamispäätöksessä mainittu mahdollinen sisäinen pako toteutuu suoraan kohdemaahan saavuttaessa.

2.2

Helsingin poliisilaitoksen selvitys

Helsingin poliisilaitoksen selvityksissä todetaan muun muassa seuraavaa.

[Nimi] on hakenut Suomesta turvapaikkaa kolme kertaa, joista viimeisin hakemus oli tehty 6.12.2018. [Nimi] on kaksi lainvoimaista maastapoistamispäätöstä, ja kolmanteen turvapaikka-hakemukseen liittyvään päätökseen ei Maahanmuuttovirasto enää tehnyt maastapoistamispäätöstä. Tässä päätöksessä maahanmuuttovirasto toteaa, ettei [nimi] ole kansainvälisen suojelun tarpeessa, joten hänelle ei myönnetty oleskelulupaa. Aikaisemmassa päätöksessä (26.7.2016) Maahanmuuttovirasto oli todennut, että [nimi] on vaarassa kotipaikassaan Bagdadissa, mutta hän voi paeta sisäisesti Etelä-Irakiin. Maahanmuuttovirasto oli katsonut [nimi] kohdistuneen uhan olleen pikemminkin yksityishenkilöiden välisestä välien selvittelystä, joka keskittyy Bagdadin alueelle.

[Nimi] maastapoistaminen oli pantu täytäntöön 14.2.2019 tilauslennolla Bagdadiin. Samalla lennolla palautettiin myös kolme muuta irakilaista rikoksenteelijää. Kyseiset neljä irakilaista olivat ensimmäiset rikoksenteelijät, jotka Irak hyväksyi palautettavaksi Suomesta. Irak haluaa kaikki palautukset saapuvaksi Bagdadiin, joten mikään muu lentokenttä ei tullut tästä johtuvasta syystä kyseeseen.

Selvityksen mukaan [nimi] oli pidetty kaksi poliisin maastapoistopuhuttelua. Lisäksi hänen kanssaan oli keskusteltu useita kertoja maasta poistamisesta. [Nimi] ei ollut missään vaiheessa kommentoinut palautusta Bagdadiin vaan hän ilmaisi vastustavansa palautusta Irakiin. Vastustuksen syynä oli ollut lähinnä se, että hän halusi lapsensa mukaan. Hän oli ilmoittanut, ettei hän tule vastustamaan palautusta Irakiin, mikäli hän saa lapsensa mukaan.

Suomen poliisilla ei ole toimivaltaa Irakissa, joten palautettavien saattaminen terminaaliin ei ollut mahdollista, eikä myöskään seurata, mitä palautettavalle tapahtuu luovutuksen jälkeen. Asiassa on myös huomioitava, ettei [nimi] ollut kokenut vainoa tai uhkaa poliisin taholta, joten asiointi Bagdadin lentokenttäpoliisin kanssa ei ole voinut saattaa häntä vaaraan.

Poliisi antoi matkarahat ja tarkat ohjeet jatkolennoista sekä palautettaville että lentoa vastaanottavalle virkailijalle, joten sisäisen paon mahdollisuus otettiin huomioon ja se myös konkreettisesti toteutui. Lisäksi on huomionarvoista, ettei [nimi] missään vaiheessa maininnut poliisille, että hän olisi vaarassa Bagdadissa.

3 RATKAISU

Asia esiteltiin eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläiselle. Hän katsoi, että asiassa ei ole tullut ilmi perusteita oikeusasiamiehen enemmille toimenpiteille.

Oikeusasiamies totesi, että ulkomaalaislain lain 88 e §:n mukaan turvapaikka tai 88 ja 88 a §:ssä tarkoitettu oleskelulupa voidaan jättää myöntämättä ulkomaalaiselle, jos hänellä ei ole jossain kotimaansa tai pysyvän asuinmaansa osassa perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi tai todellista vaaraa joutua kärsimään vakavaa haittaa tai jos hänellä on jossain kotimaansa tai pysyvän asuinmaansa osassa mahdollisuus saada suojelua 88 d §:ssä tarkoitetulla tavalla. Lisäksi hänen on voitava turvallisesti ja laillisesti päästä maan kyseiseen osaan ja hänen on voitava kohtuudella edellyttää oleskelevan siellä.

Maahanmuuttovirasto oli katsonut ratkaisussaan 26.7.2016, että A:llaoli mahdollisuus ulkomalaislain mukaiseen sisäiseen pakoon Etelä-Irakin alueelle. Ratkaisussa oli todettu muun muassa, että Irakin kansalaiset ovat maan perustuslain mukaan vapaita muuttamaan, matkustamaan ja asumaan missä tahansa maan sisällä tai ulkomailla. Basran sekä Najafin kaupungeissa on kansainväliset lentokentät, joten Etelä-Irakiin pääsee matkustamaan ulkomailta joutumatta kulkemaan turvallisuustilanteeltaan epävakaiden alueiden kautta.

Oikeusasiamies katsoi, että Maahanmuuttoviraston päätöksessä oleva viittaus Basran ja Najafin lentokenttiin on ilmaus siitä, että ulkomaalaislain 88 e §:n mukainen turvallinen ja laillinen pääsy Etelä-Irakiin on sinänsä olemassa. Sen sijaan tuo lausuma ei ole velvoittanut päätöksen täytäntöönpanosta vastannutta poliisia siten, että palautus olisi ollut mahdollinen ainoastaan suoraan noille lentokentille. Poliisin on kuitenkin tullut varmistua siitä, että turvallinen pääsy Etelä-Irakiin on tosiasiallisesti ollut mahdollinen.

Oikeusasiamiehen saaman selvityksen perusteella A:lle oli jo Suomessa selvitetty, että hänet tullaan palauttamaan Bagdadiin, josta hän voi ottaa jatkolennon valitsemalleen paikkakunnalle. Bagdadin lentokentällä oli vastassa niin kutsuttu Ground Handling -edustaja sekä Irakin viranomaiset. Ennen laskeutumista Bagdadiin A:lle oli annettu 200 USD matkarahaa sekä ohjeistettu hänen äidinkielellään, että vastassa on Ground Handling -edustaja, joka opastaa ja avustaa hänet valitsemalleen jatkolennolle. Partiojohtaja oli selvittänyt asiaa myös Ground Handling -edustajan kanssa ja pyytänyt häntä tarvittaessa opastamaan A:ta lentolippujen ja kuljetusten kanssa. Poliisilaitoksen selvityksessä todetaan myös, ettei A ollut kokenut vainoa tai uhkaa poliisin taholta, joten asiointi Bagdadin lentokenttäpoliisin kanssa ei ole voinut saattaa häntä vaaraan.

A:n suojelun tarve oli Maahanmuuttoviraston ratkaisun mukaan liittynyt vaaraan hänen asuinalueellaan Bagdadissa, joten hänen palauttamistaan Bagdadin lentokentälle ei voida sinänsä pitää vaarallisena. A pystyi jatkamaan matkaa jatkolennolla suoraan lentokentältä. Selvityksen mukaan Bagdadista on sisäistä lentoliikennettä Basran ja Najafin lentokentille, Basraan vähintään kolme lentoa päivässä.

Oikeusasiamiehen käsityksen mukaan poliisi on kerrotuissa olosuhteissa voinut toimenpiteillään riittävästi varmistua siitä, että A:lla on ollut tosiasiallinen mahdollisuus päästä turvallisesti ja laillisesti Etelä-Irakiin.